

Early Journal Content on JSTOR, Free to Anyone in the World

This article is one of nearly 500,000 scholarly works digitized and made freely available to everyone in the world by JSTOR.

Known as the Early Journal Content, this set of works include research articles, news, letters, and other writings published in more than 200 of the oldest leading academic journals. The works date from the mid-seventeenth to the early twentieth centuries.

We encourage people to read and share the Early Journal Content openly and to tell others that this resource exists. People may post this content online or redistribute in any way for non-commercial purposes.

Read more about Early Journal Content at <http://about.jstor.org/participate-jstor/individuals/early-journal-content>.

JSTOR is a digital library of academic journals, books, and primary source objects. JSTOR helps people discover, use, and build upon a wide range of content through a powerful research and teaching platform, and preserves this content for future generations. JSTOR is part of ITHAKA, a not-for-profit organization that also includes Ithaka S+R and Portico. For more information about JSTOR, please contact support@jstor.org.

porary of Shullam's, still has many things to relate about R. Isaac Campanton¹, harmless things indeed, wonders of acumen, but always things of such a nature as to prove how that name remained alive, both in the imagination of the people, and in legendary tradition.

The name of Zarza served already as a plaything to his contemporary and admirer Isaac Alchadeb. But with the latter the "thorny bush" was symbolically applied in quite a different way. Filled with admiration at the zeal with which Zarza was at pains to reconcile Agada with philosophy, tradition with rationality, and how he dealt comprehensively with the natural and mental sciences, he represents "the thorny bush" of Palencia also as appearing in fire, but, like the bush of Moses, without being consumed².

DAVID KAUFMANN.

JEDIDIAH OF RIMINI; OR, AMADEO DI MOÏSE DE RECANATI.

THE history of the literature and culture of the Jews of Italy is, in spite of the apparent wealth of documentary resources, still in its infancy. Men who were prominent in their days by achievements in various directions, who were in advance of their age, and devoted themselves to pursuits which should have secured for them everlasting fame, have become mere vague shadows, of whom we have only bibliographical, but no historical knowledge. The investigation of the printed works and MSS. will have to be carried on in conjunction with that of the archives and epitaphs, in order to connect again the disjointed members, revive the shadows, so that from mere names and books we may become acquainted with the persons of their authors. One of those who still await such services at the hands of historical research is the Talmudist, poet, and translator Amadeo of Rimini, or, as he is called in Hebrew, Jedidiah b. Mose of Recanate, who flourished in Italy in the second half of the sixteenth century, but whose literary products are so scattered about in various manuscripts that all recollection of him was lost and, as it were, dismembered.

The first literary trace we gain of him is of the year 1566, when

¹ כבוד אלהים, f. 48 b.

² At the end of *Mekor Chayim*: . וישא משלו ויפתח פירו . מכלל יופי מציון . ומעירני עלי שוכני סנה . הש' בכל פיות מענה
כי אשר אותי מכח לפנצל משהו . בוצר באש משהו . לרוב זוריוהו וחוררו בכל דבר שבזע
ומושכל . אך הסנה איננו אוכל .

he prepared—on Sunday, December 1¹—at Monte Marino, in the district of Montefeltro², a copy of the Talmudic methodology of Mose b. Joseph Ibn Danon, the Portuguese exile from Coïmbra in Fez³. But in the field of Talmudic learning, he was not only active as copyist, but also as an independent student. His authority in this discipline is evidenced by the fact that his opinion was asked in Rabbinical questions. *Responsa* bearing his name are preserved in the MS. 845 of the Bodleian Library. One of them contains the notice that it was written in 1574⁴. Another *Responsum*, referring to the question of the ritual bath, which bears his signature in full, and the date corresponding with December 11, 1573, is preserved in M. S. Ghirondi's MS. No. 22, now in my possession. But Sabbatai Bar testifies⁵ that there existed also other *Responsa* of Jedidiah of Rimini's, which he had himself seen and made use of.

It is most probably by reason of Jedidiah's Talmudical attainments that Isaac ben Jehudah of Urbino resolved, on November 8, 1579, to take the former as teacher for his son Moses, who was born on November 30, 1566, and who was, therefore, thirteen years of age at the time⁶.

I identify this pupil of Jedidiah's with Moses Leoni⁷, i.e. Moses

¹ Thus the expression קלינו דיצמרי in Neubauer's Catalogue, p. 173, must be explained.

² Neubauer, l. c., writes: כרך מ' כריבו אשר בהחום מ' פלזרו. Steinschneider in the *Catalogue*, M. S. Ghirondi, p. 7 פלזרו (י?) פלזרו.

³ Neubauer's statement, l. c., that the work was translated by Jedidiah from the Arabic into Hebrew, has been corrected by Steinschneider: *Die hebräischen Übersetzer des Mittelalters*, p. 922; but instead of 580 it should be 850, and the year of the copy should be 1566 and not 1466.

⁴ These statements, communicated by Steinschneider, *Catalogue*, M. S. Ghirondi, p. 7, are absent in Neubauer's description.

⁵ וכרומה לזה כתב הרב הנול כמה"ר ר' יודיה מארימי זצ"ל: n. 94: שו"ת באר עשק בהשגה כ"י בעובא כי האי.

⁶ Moses of Urbino states, in a collection of MSS., bound together with the second volume of the MS. ליקושת יצחק of Isaac Sabbatai b. Mordechai Rocca (cf. my remark in H. Brody's *Hebräische Bibliographie*, II, 97): היום יום אה נבימ' שם פרשת ויהי חיי שרה בא בבית כמר' יצחק א"א יצ"ו הנגלה כמר' יודיד במר' משה יצו מריקא' למרני רעת ויראת ה' יהי רצון מלפני אלוקנו שיהיה בשעה ברכה ובמזל לזכר טוב: His birthday was next recorded by Moses: יהיה אמן איך אני משה בכמר יצחק בכמר' יהודה יצ"ו מאורני' נולדתי ביום ש"ק ל"ד שצת וחצי י"ח ככלו יציאת נבימרו שכ"ו.

⁷ If Steinschneider, in the *Magazin für die Wissenschaft des Judenthums*, 17 (1890), 229, states distinctly of Moses Leone of Urbino "died 1641, v. Delitzsch, *Catal.*, p. 229," we learn from the epitaph of Siena in Wagenseil's papers that quite another is meant; namely, Moses b. Leon Zaddik, who

ben Isaac, of the family of Leoni, as the grandson may, perhaps, have called himself after his grandfather Jehudah, i.e. *Leone*, who, at a later period, became himself prominent in the field of Jewish literature by original, though small, writings. He was the author of observations and decisions on the treatise of Chullin, which he commenced when twenty-three years of age, on November 22, 1579; further, notes on Pesachim in Alfasi's code; notes to the Agadoth in *En Israel* or *En Jacob* of Jacob ben Salomo Ibn Chabib; and observations on various sayings of Isaac Ibn Arama, which are preserved equally in the MS. which formerly belonged to M. S. Ghironi, No. 22, and in the Oxford code 2317, f. 102-136¹. The fact that, in his remarks on Arama's words², he mentions Jedidiah as his teacher, proves so convincingly Moses ben Isaac's authorship, and his identity with Moses Leoni, that it is no longer possible to attribute to Jedidiah the pieces which occur anonymously in Ghironi's MS., and under the name of Leoni in the Oxford code. He, and not Jedidiah, was the author of the short demonstration for the equality of the angles of a triangle with two right angles, accompanied by a letter to the well-known mathematician, Isaac Finzi³.

The Bodleian MS. 2416, which contains 150 letters, which most likely are one and all from Jedidiah's hand, shows his mastery of

is not reported to have been a scholar at all. Yet another consolatory letter is known from Moses Leon, addressed in 1605 to Rafael Modigliano, on the death of his father, the physician, Dr. Benjamin Modigliano, of Siena, v. *Catalogue Kauffmann*, 19, No. 26: שופם כתב אשר כתב כמחר' משה ליאני: 26: יצ"ו לכמחר' רפאל מודיליאנו על פטירת אביו כמחר' בנימין הרופא בעיר סיני"א שנת השס"ה.

¹ I have been able to establish with certainty the identity of the two MSS. from the description given by Steinschneider, l. c. of the Oxford Code, Mich. Add. 67 (Neubauer, 2317). The very commencement entirely corresponds with the one in my MS.: כללים ופירושים חדושים על מסכת חולין שהתחלתי בשעה (as Steinschneider has it) בשעת צומח ועולה היום יום א' ב"ך יברך ישראל לחדש נחמ" ש"ם. My MS. exhibits, therefore, Moses Leoni's autograph. Steinschneider's description does not suffice for an exhaustive comparison of the two MSS., but the agreement of the arrangement and of the contents of the parts is enough to make the identity clear.

² In his explanation of the Ibn Arama's words, 21^b, ed. Pollak, לא אלה דברי המיומם והנעלה כמחר': כחרי לולחי, to Exod. vi. 3, Leoni observes: ירידה מלכרי ישר"ל, to which he appends another explanation of Isaac Finzi with the words: אמנם הנאון כמחר' יצחק פנצי יצ"ו פירש:

³ Jedidiah appended his signature neither to one nor to several mathematical observations, as stated by Steinschneider, *Monatsschrift*, 43, 33. About Isaac b. Rafael Finzi, cf. *Mortara*, Indice, p. 22.

the Hebrew language. We find his name under the consolatory epistle to Eleazar, the son of Solomon of Camerino, on the occasion of the death of Eleazar's father. This Solomon of Camerino, whose death induced Jedidiah to write this letter, was, perhaps, the same as the poet who had already in 1490 written to the sons of Jechiel of Pisa, in the name of that congregation, a letter on the occasion of the death of their father¹, so that the letter belongs undoubtedly to the earliest products of Jedidiah's pen.

The Hebrew translation, or, rather, excerpt, from the Latin, of the apocryphal Book of Judith², is a sign of his great proficiency in the Hebrew language. He considers that remarkable book as a worthy pendant to the Book of Esther. In order to make it accessible to his co-religionists, he not only translated it into elegant prose, but also repeated its contents in a poem, consisting of forty verses of four lines each, of which the first three lines have the same rhyme, and the forty concluding again all have one and the same rhyme. Besides this, the first twenty-two lines each begin with a letter of the Hebrew alphabet, and the remaining lines show the acrostic Jedidiah ben Moses. The dictionary of rhymes found in Ghirondi's MS., and arranged according to the endings of the words, may also be a work of Jedidiah's³.

But besides the literary attainments of Jedidiah's and his mastery of Latin, which distinguish him from the mere Talmudical scholar, and which are conspicuous from his translation of the Book of Judith⁴, his translations into his mother tongue stamp him as a man whose broadness of view and energy of scientific aspirations make him a worthy contemporary of Azariah de Rossi and Jehudah Moscato. His Italian translation of Maimûni's *Guide*⁵, which is preserved in Parma in a MS. bearing the date of June 11, 1581, and in another MS. in Berlin, finished on February 8, 1583, testifies to his philosophical

¹ Kaufmann, *Revue des Études Juives*, XXVI, 86 and 220sq. In Neubauer's Catalogue, p. 849, קמיריו איש is probably a misprint for Camerino.

² About the two Hebrew excerpts of the history of Judith that are now extant, cf. Dalman, *Die Worte Jesu*, I, 12, n. 3.

³ An error of the copyist, who gives twice the heading as מגילת חנוכה, caused Steinschneider, in his description of Cod. 22 Ghirondi, to mention the Hebrew translation of the Book of the Maccabees as its contents. Steinschneider, who gives *ibid.* ופ'י חוק [משה] בן משה as the acrostic, did not notice that the verse ברוך ישראל לקדו בו, which was erroneously omitted, was appended at the bottom of the page.

⁴ Cf. the preface to the translation of Judith in the Appendix.

⁵ Cf. my exposition in Stein's *Archiv für Geschichte der Philosophie*, XI, 365-368.

attainments, and to the enlightened mind of Jedidiah, or *Amadeo di Moïse de Recanati*, as he calls himself¹. This admirer of Maimonides, who considers the latter as a mathematician equal to Euclid, a physician like Galen, a divine philosopher greater than Plato, an astronomer greater than Ptolemy, cannot bear the thought that the great work of the master should remain a sealed book to most of his co-religionists, on account of the difficulties met with in the Hebrew translation by Samuel Ibn Tibbon. He therefore resolves, in spite of the obloquy which his undertaking would not fail to draw upon him, to dictate to his brother Elia the translation into Italian, which would be accessible and intelligible to all, and used, on this account, to be also transcribed with Hebrew characters. The specimens of the translation, communicated by Steinschneider² and Sacerdoti³, show that the translator endeavoured to furnish a faithful and readable version, and that he rendered the difficult philosophical terms in an easy manner, and with knowledge of the subject. The work deserved, both on account of the novelty of the plan and of its masterful execution, to be dedicated to a man who became later one of the most revered Rabbis of Italy. Immanuel of Fano⁴, to whom the translation was dedicated, was probably the same as R. Menachem Azariah, the great Talmudist and Cabalist, later Rabbi of Reggio-Emilia. According to the date on de Rossi's MS. in Parma, the work was completed on November 15, 1880.

But Jedidiah of Rimini was not only the first translator of the *Moreh Nebuchim* into the Italian language, he was also the first translator of the whole Bible into Italian. The MS. 642 of the library of Baron Gunzbourg in St. Petersburg contains, under the title of *The Interpreter*⁵, an Italian translation of the whole of the twenty-four books of the Bible, written out by Judah ben Jacob dal Bene⁶, in San Serino, in 1597, and provided by Camillo Jaghel in 1619 with his stamp as censor. Should the Bodleian MS. 1498, which contains a work under the same title, be identical with the above, it would be no more than a Hebrew-Italian vocabulary, composed by Jedidiah in 1597. At all events, even if the Petersburg MS. should turn out to be a mere glossary, Jedidiah of Rimini would yet be

¹ Steinschneider, *Verzeichniss der Handschriften* (Berlin), p. 33.

² Ibid.

³ *Rendiconti della R. Accademia dei Lincei*, 1892, 318-325.

⁴ Cf. M. Steinschneider, *Monatsschrift*, 43, 38 sqq.

⁵ Senior Sachs, in his catalogue (MS.), describes the code 642 Gunzbourg as: ס' חורגמן על עשרים וארבע מהורגם כל פסוק כצורתו לשון אישליאן מ' ירדיה מארימי.

⁶ Cf. about this family my remarks in *J. Q. R.*, VIII, 513 sqq.

foremost among the Jews of Italy who were at pains to make the Bible accessible to the Jews of Italy¹.

DAVID KAUFMANN.

אמר המעתיק בשם כמהר"ר ידידיה מארימיני נר"ו

אחרי אשר יצא מלפני האלוק ית' דבר מלכות ונכתב בדתו • להחריד לבבינו ולבלע עצתו וכהקיר ביר מימיה כן הקר לבבנו רעתו וישלח ה' ידיו בשלומיו חלל בריתו והצפור נודד מן קינו • כן כל איש ישראל נרד ממעונו • והגלות החל הזה" כדבר כל חוזה • ותהי האמת נעדרת • ואשה רעותה קינה מספרת • ותשתכנה אבני קרש בראש כל חצות • ואני והנם היום כאבני גיר מנופצות • ולקבוץ אותם מהררי נמרים ממעונות אריות • קשה מקבוץ גליות, ובעוונותינו כי רבו אין שם על לבלעשות לתורתנו שם ושארית בלב • כי אם איש לבצעו פנו • ואומרים הדבר אין בנו לא מהמונם ולא מהמהם • יכרית ה' שמותיהם, רק עשו בטחונם במכסת כספיהם ולשום מרום הרים בתייהם בארץ לא להם • לא השתדלו לעשות להם שם לתהלה ולא האמינו כי גרה אינו מעלה • ובראותם איש ילך בדרך תמים באורת, יצעקו אחריו עלה קרח עלה קרח, ורבו כמו רבו צרות"יהם וצר"ות צרות"יהם, כי אין אנו יכולים לפוטרם בחליצת נעליהם • ואומרה אל לבי מוטב אהי למשל ולא אעבור • כי מצות המלך היא ואין לעבור, ואבינה בספרי הקדש ואמצא, כי מעשה יהוד"ית ומלך אליפו"רניה אין להם מוצא, עם מגלת אסתר ושאר נסים נעשו לישראל בכה המביא לציון גואל • ואומרה אל לבי כמות הפרש בין זה לזה • כמות זה כן מות זה • לכן אין עת לחשות • ולהראות כעטלף או כאיש"ות • רק עת לעשות לה" • כי ה' היום עשה ה" • להעלות על ספר הזכרון הצלת ישראל מיד מלך אליפורנה אשר על גבי ישראל האריכו מענה • ואמצא בתוך ספר נצרי כתוב מכתבי תעתועים הנם הלז שרץ ארצו צפרדעים • וספרים מספרים שונים על כה • זה אומר בכה וזה אומר בכה • ואשנם מתני • במצות ה' על פני • ואתן את לבי אל המלאכה • להעלות בלב הקורא ארוכה • ולבלתי אחמא בספורה • כי לא יתכן להקריב אש זרה • והאל הנותן כח לאין אונים • יסמוך ידי וישים בלבי דברים הגונים • וכשם שעשה עם אבותנו

¹ M. Steinschneider, *Monatsschrift*, 42, 117, and 318, does not mention his name.

נִם • כֵּן יָקִיִּים מֵהֶרָה עַל הָרִנְשָׁה שֶׁאֵין נִם • וַיִּקְבֹּץ נִפְעוּת יִשְׂרָאֵל • וַיִּבְאֵר
לְצִיּוֹן גּוֹאֵל, בְּמֵהֶרָה בִּימֵינוּ • יְחִישׁ הָאֵל יִשׁוּעָתָנוּ אֲבִי־רֵא' :

זֶרַע קֶדֶשׁ	נֹזֵר קֶדֶשׁ	שָׁמְעוּ אֲכֹתָיו	מִקְרָה שְׁנָה
קָהֵל נְבוֹהָ	עִם שֶׁר נְבוֹהָ	סִבֵּב עִירִי	אֶלִּיפֹרְנָה
הָאֵל הַחֶסֶד	אֵל עֲמוֹ חֶסֶד	וְלִיזְדִּיטָא	שֵׁם הַבֵּינָה
וְנִם הִטָּה	כִּי יוֹדִיטָא	הָרֵג מֶלֶךְ	אֶלִּיפֹרְנָה
וְאַחֲרָיו כָּל	צִבְאָיו כָּל	אֲנָשֵׁי חֵילוֹ	סָפּוּ פִּינָה

תֵּם

אֵל הָיָה עִם פִּי • וַיְהִי לְרִצּוֹן אֲמִרִי פִי

מַגִּלַּת חֲנוּכָּה

א וַיְהִי בִימֵי נְבוּכַדְנֶצַּר הוּא מֶלֶךְ אַשּׁוּר שֶׁמֶלֶךְ עַל נִינּוּה הִגְדִּיל יָלַד
תְּפֹאֶרֶת מֶלֶךְ אֶרֶץ־כַּשְׂדִּי וַתִּכּוֹן מַלְכוּתוֹ עַל מְדֵי וַיְבִין עִיר גְּדוֹלָה וְחֹזֶקָה מְאֹד
וַיִּקְרָא שְׁמָהּ אֵינְבַּאֲטָאֲנִים וַיְבִין אוֹתָהּ עִיר גְּדוֹלָה וְחֹזֶקָה מֵאֲבָנִים מְרֻבָּעוֹת
וּמִגְדָּרוֹת בְּמִגְדָּהּ וְהָיוּ כוֹתָלִים נְבוֹהִים שִׁבְעִים אַמּוֹת וְרוֹחֵב הַכּוֹתָלִים שְׁלֹשִׁים
אַמּוֹת וַיְבִין בָּהּ מִגְדָּלִים גְּבוּהִים מֵאָה אַמּוֹת וַיְבִין שַׁעְרֵיהֶם שׁוּמִים לְקוֹמַת הַמִּגְדָּר
לֵים וְהָיָה מִתְּפֹאֶרֶת בְּכָה יָדוֹ וּבְרֹב חֵילוֹ וּבִירוּבּוֹ מִרְכָּבוֹתָיו: וַיְהִי בִשְׁנַת
יָב לְמַלְכוּת נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ אַשּׁוּר שָׁמַע שׁוֹמְעוֹ וַיִּקְנָא לוֹ קִנְאָה גְּדוֹלָה
וַיִּשְׁלַח אַחֲרָיו גִּדְּרֹד וַיִּתְּפֶשֶׁהוּ בְּמַחֲנֵה רֶאֱגֹז סָבִיב לְאַרְצָא אֶפְרַת וְאֵין נִתְעַלָּה
מַלְכוּת נְבוּכַדְנֶצַּר וַיִּשְׁלַח שְׁלֹחִים שְׂרִים וְנִכְבָּדִים לְדַבֵּר עַל לֵב יוֹשְׁבֵי צִיִּצְיָלִיָּא
וְלִיּוֹשְׁבֵי דְמִשְׁק וְלִיּוֹשְׁבֵי לִבְאַנֹּן וְלִיּוֹשְׁבֵי בְּרִמְלִיָּה וְלִיּוֹשְׁבֵי קֶדֶר וְלִיּוֹשְׁבֵי הַגִּלְגָּל
וּבְמַחֲנֵה הַגְּדוֹל מִזְרְאַאֵל וְלִבְלִי יוֹשְׁבֵי שׁוּמְרֹן וּמַעְבֵּר לִירְדֵן עַד יְרוּשָׁלַּיִם
וְלִיּוֹשְׁבֵי יִישׁוּ׳ עַד בֶּאֱךָ לְהַרִי כּוֹשׁ לְהַבְיִאֵם תַּחַת מַמְשַׁלְתּוֹ וְכָל אֱלֹהֵי
הָאֲרָצוֹת מֵאֵין לַעֲשׂוֹת רִצּוֹנוֹ וַיִּגְרְשׁוּ הַשְּׂרִים בְּחֶרֶף גְּדוֹלָה • וּכְשָׁמְעָה הַמֶּלֶךְ
נְבוּכַדְנֶצַּר כֵּן עָלָה עֵשֶׂן בְּאַפּוֹ וַיִּמְלֹא חֲמָה גְּדוֹלָה וַיִּשְׁבַּע בְּמַלְכוּתוֹ לְהִנָּקֵם מִכָּל
הָאֲרָצוֹת הָהֵם וּמֵאֲנָשֵׁיהֶם בְּאֶף וּבְחִמָּה :

ב וּבְשִׁנַּת שְׁלֹשִׁים לְמַלְכוּת נְבוּכַדְנֶצַּר בְּעֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם לְחֹדֶשׁ נִסָּן
נִתְיַעַץ הַמֶּלֶךְ עִם שְׂרָיו וְאֲנָשֵׁי עֲצָתוֹ לְהִנָּקֵם מֵאֲוִיבָיו וּשְׁהִיָּה כּוֹנְנָתוֹ לְשַׁעֲבַד
כָּל מַלְכֵי הָאֲרָץ תַּחַת מַמְשַׁלְתּוֹ • וַיִּטֵּב הַדְּבָר בְּעֵינָיו כָּל הָעָם וַיִּקְרָא לְאֶלִּיפֹרְנָה
שֶׁר צִבְאָו וַיְצַוּהוּ צֹא לְקִרְאֵת מַלְכֵי מִעֶרֶב וּבִפְרָם נֹגַד הַמַּלְכִּים אֲשֶׁר בּוֹזֵז
מַלְכוּתִי רָאֵה צִוִּיתִי אוֹתָךְ אֵל יְחֹס עֵינֶיךָ לְשׁוֹם מַלְכוּת וְכָל עִיר בְּנוּיָה עַל תִּלְהָ

תשעבר לי אז אליפורנה קרא במצות אדונו לראשים ולשוטרים וכל עם הצבא ממלכות אשור ויפקדם מאה ועשרים אלף אנשי הצבא ופרשים ומורים בחצים בין כולם שנים עשר אלף וגמלים לאין חקר ומזון לקחו לדרך עדרי בקר ועדרי צאן וחטה לאין שיעור וישא מבית המלך כסף זהב לרוב מאד וילכו עד אשר כסו פני האדמה כארבה • וכאשר עברו גבול ותחומי הארץ אשר הגיעו להרים גדולים מעיר סנאי שהם משמאל הציציליאה וילכוד כל עריהם וכל מבצריהם ויתוך עיר ישנה מארץ מילוטי וישב כל בני התרסיים בני ישמעאל שהיו נגד פני המדבר וילך אל עיר קוליאון ויתוך העיר וילך לאפרתה ויבא אל ארץ פדן ארם ויתוך כל הערים שהיו בנוי' ומקפים חומה אשר על פני ממרא עד בא לים ויוסף תחומי אשור מצילציאה עד יפת וילכוד כל יושבי מדין וישב כל עושרם וכל העם מקצה הרג לפי חרב לא החיה נשמה ואחר כל זה ירד בראש דמשק בעת קציר חטים וישרוף כל האסיף ויקצץ כל האילנות והכרמים ויהי שומעו ואימתו נופל על פני כל הארץ:

ג וכשמוע כל הערים והמדינות הנקמה הגדולה מהמלך נבוכדנצר חזרו בהם וישלחו שלוחים נכבדים אל שר אליפורנה ויאמרו לו תשוב חרונך מעלינו יען כי טוב לנו לחיות נפשינו ולעבוד למלך נבוכדנצר אדוניך משנמות ונרד אבל שאולה • שמע נא אל דברי עבדיך הנה כל עירינו וכל נחלותינו וכל ההרים והגבעות ושדותינו ועדרי צאננו ובקרנו וסוסינו וגמלנו וכל ממוננו וכל בני עירנו הם לפני אדו' מעתה ומעכשיו יהיו כלם תחת רשותך וגם אנחנו נהיה לך לעבדים • בא אלינו אדונינו והכבד עולך עלנו כאשר ייטב בעינך • אז ירד אליפורנה מההרים עם כל צבא המלחמה וכבש כל עיר מוקפת חומה ומיושבת ויקח מהם עשרים אנשי חזק ובהורי מלחמה ויפול פחדו על כל הערים מסביב ועל כל יושבי המדינות ועד אשר היו נקבצים ח השרים והעם והיו באים לקראתו בנינון תופים ומחוללה ובאופן נאות היו מקבלים אותו לארון בסבר פנים יפות לקרר דעתו ועם כל זה לא שוה להם כי עריהם השמיד ופסילי אלקיהם שרף באש כי כן צוה לו נבוכדנצר לאבד זכר הפסילים מן הארץ ולא יקרא אלוה בעולם זולתי נבוכדנצר בפי כל הערים הסרים אל משמעתו וכהתימו לתפוש סובל וכל הפא' מיאה וכל ארץ פדן ארם בא אל האדומי בארץ הנבעה וסיפטו' פולי וילכוד כל עריהם והוא גר שם חדש ימים ויצו על כל צבאותיו חילו להפקיר אותם:

ד ויהי שומעו הולך על פני כל הארץ וישראל היושבים בערי יהודה בששם[ע] את תוקף אליפורנה יראו מאד מפניו וישלחו אל כל יושבי שומרון מסביב עד יריחו ויכסו כל קצותי ההרים ויסבבו כפריהם מבניינים ויקבצו אכל חטה לרוב וצדה למלחמה וגם אליקים הכהן כתב לכל הערים שהיו נגד פני יזרעאל קרוב לדותינה ולכל הערים שהיו יושבים על הדרך שיסתמו עלייות ההרים הבאים לירושלים ויעשו כן כאשר צוה אליקים כהן ה' עם עיקר גדול ויכניעו נפשם בצום ובכי ומספד שק ואפר יצע לרבים מקטן ועד גדול ומוזבח ה' כסו שק ויקראו לה" אלקי ישראל בחזקה ובנפש מרה שישב חמתו מעליהם ושלא יתנם לשבי ביד אויב הם ובניהם ונשיהם לאחרים ועריהם לחרבה והכל ה' לחרבה ושלא יתנם למשל לכל העמים . . . .

אחרי אשר נכנסתי ויצאתי בשלום [אברך] את דה' אשר הביאני עד הלום, להזכיר על ידי גודל ישועתו • אשר [עשה] לישראל עם סגולתו • והיה מן המוטל על כל בר ישראל להיות לנס הזה . . . ולא יאבד מישראל • אך אמרו לו חכמנו בדניאל • • והנם נצו גם נעו • ואחרי הבלי הזמן תעו • והריק הזמן עליהם חרבו • מלשום עליהם משא כאשר בלבבו • ויהי הזמן סוער עליהם • ולא הביטו לד' אלוהיהם • ריקם באו וריקם פנו • וצידה לנפשם בעולם הזה לא הכינו • ויסיתם הזמן ליהנות מן הע נלם • מבלי טורח לעשות להם שם בנבורים שהיו בעולם • ויהיו לרדוף שביליו רצים ורחופים וולא היו נרפים או עייפים • וייטב בעיני ההמון להסתופף בצלו • והבא לממא פותחין לו • ואין קורא בתורת אל הנכוחה • כי אם אחד בעיר ושנים במשפחה • ותהלה לאל ולעוצם גבורתו • הגדילני ה' ליראתו והצילני ה' מלהיות עמהם נמשך והולך • ובתורתו אנכי מתאמץ והולך • ויעזרני ה' להעתיק בלשוננו הנם הלזה • אשר הבאתי לך בזה • כי כל האנשי אשר שמעו אותתי • יאמרו יגדל נא כח ותפלתי לה' • שיקיים מסווה יראתו עלפני • ויזכני להרביץ תורה ברבים • אל שער בת דבים • ולכונן הלבבות ליראה אותו • וללמוד וללמד חוקי תורתו • ויתן לי חן וחסד לעולם ועד • להיות במצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד • וצרפני ככסף מזוקק שבעתים ויתן חלקי עם הנותרים לחיים בירושלים • אמן כן יהי רצון אמן ברוך ה' לעולם אמן א :

לוי' לקי לקי¹

¹ = לבי ובשרי ירננו אמן (3. lxxxiv. ψ), לישועה קויה ה' (18. Gen. xlix.).